

**UZNANIE
NÁRODNOSTNÝCH
MENŠÍN NA
SLOVENSKU**

analýza

Vláda SR svojim uznesením č. 37/2025 zo dňa 29.1.2025 uznala goralskú komunitu na Slovensku ako najnovšiu, v poradí pätnástu národnostnú menšinu na Slovensku. Ide o dovŕšenie niekoľkoročnej snahy goralských aktivistov o dosiahnutie tohto štatútu.¹ Po tomto akte sa opäť oživila diskusia o tom, ktoré národnosti či etnické skupiny Slovensko uznáva (a neuznáva) za národnostné menšiny, a pri akých kritériách. Nasledujúca analýza ponúka odpoveď na túto otázku v historickom kontexte problematiky uznania národnostných menšín v Slovenskej republike a predtým v Československu.

Na úvod treba rozlíšiť medzi rôznymi formami uznania za národnostnú menšinu. Za **de jure uznanie** môžeme považovať legislatívne, taxatívne vymenovanie národnostných menšín v rámci legislatívy štátu v kontexte určenia národnostných menšín. Ako vidíme nižšie, k takejto forme uznania došlo v histórii (Česko)slovenska iba v jednej perióde. Za **de facto uznanie** môžeme považovať stav, kedy legislatíva síce odkazuje na existenciu danej menšiny, resp. národnosti, avšak priamo (taxatívne ani kategoricky) nedefinuje okruh existujúcich národnostných menšín. O ešte nižšiu formu uznania môžeme považovať **štatistické uznanie**, a teda osobitné vykazovanie danej národnosti v štatistikách štátu. Pod týmito formami uznania sa nachádza **neutrálny postoj** štátu k danej národnosti (občania sa k nej môžu hlásiť, no štát danú menšinu osobitne neeviduje, resp. príslušníkov eviduje iba vo väčšej skupine „iných národností“), a v niektorých špecifických prípadoch aj vyslovené **popieranie existencie** danej národnosti, resp. kategorizácia jej príslušníkov do iných národnostných útvarov.

Obdobie Rakúsko-Uhorska (pred rokom 1918)

Československo ako samostatný štátny útvar vzniklo v roku 1918. Svoje legislatívne a administratívne postupy „zdedilo“ od Rakúsko-Uhorska, a pri vytvorení vlastných

¹ Bravis, J., Zamiška, P. a Ravasz, Á. (2020). *Goralská menšina má byť uznaná*. Bratislava: Inštitút Mateja Bela. <https://www.institutmatejabela.sk/post/goralska-mensina-ma-byt-uznana>

postupov sa odrážalo práve od praktík tejto krajiny. V uhorskej časti monarchie – ktorá je z pohľadu Slovenska relevantná – bol od roku 1868 v platnosti zákon č. 44/1868, ktorý definoval rovnosť národností v rámci krajiny.² Zákon však nedefinoval explicitne, o ktoré národnosti ide, navyše nebol systematicky dodržiavaný.³

Posledné Uhorské sčítanie obyvateľstva z roku **1910** a sprievodný štatistický lexikón nám hovoria o tom, ktoré národnosti vnímal štát ako *štatisticky dôležité*. Údaje sa však zbierali nie o deklarovanej národnosti, ale o materinskom jazyku. Vykazovali sa jazyky chorvátsky, maďarský, nemecký, ruténsky⁴, rumunský, slovenský a srbský. Iné jazyky (napr. cigánsky⁵ a poľský) sa uvádzali v osobitnej kategórii s poznámkou pod čiarou.⁶

Obdobie prvej Československej republiky (1918-1938)

Hneď po vzniku Československa sa už v roku **1919** vykonalo prvé mimoriadne sčítanie obyvateľstva. Na rozdiel od uhorského modelu sa v sčítaní pýtali na národnosť, nie na materinský jazyk. Ako spoločný, štátotvorný národ boli koncipovaný Slováci a Česi (v spoločnej kolónke sčítavacieho hárku). Menované boli aj **maďarská**, **nemecká** a **rusínska** národnosť. V kategórii „iná národnosť“ boli taxatívne menované kategórie Poliak, Rumun, Srbochorvát⁷, Cigáň, Rus, Francúz, Angličan a Ital (Talian).⁸

² 1868. évi XLIV. törvénycikk a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában.

https://epa.oszk.hu/02100/02169/00036/pdf/2009_1-2_23_347-353_torvenycikk.pdf

³ Návrh poslancov Mocsonyi, Branovácsky a Miletič z roku 1867 nám dáva pohľad na rozmýšľanie poslancov éry. Predkladatelia navrhli definovať Maďarov, Nemcov, Rumunov, Rusov, Slovákov a Srbov ako šesť rovnocenných národností Uhorska. Návrh však nezískal dostatočnú podporu v sneme.

1867. febr. 11. Törvényjavaslat az országos nemzetiségeknek és nyelveknek Magyarországon leendő szabályozására és biztosítására. https://epa.oszk.hu/02100/02169/00036/pdf/2009_1-2_19_293-298_dokumentumok.pdf

⁴ Rutén je zastaralé, ale významovo rovnaké slovo pre Rusínov.

⁵ Pred prvým Svetovým kongresom Rómov v roku 1971 sa na území Slovenska konzistentne používalo slovo Cigán/Cigáň, až po tomto roku sa postupne ustálil výraz Róm.

⁶ A magyar Szent Korona országainak 1910. évi népszámlálása. Első rész.

https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1910_01/?pg=100&layout=s

⁷ Spoločná kategória pre južných Slovanov, najmä Chorvátov a Srbov.

⁸ Tišliar, P. (2007). *Mimoriadne sčítanie ľudu na Slovensku v roku 1919*. Bratislava: STATIS. https://www.infostat.sk/vdc/pdf/Tisliar_cenzus1919.pdf

Prvá československá ústava z roku **1920** síce menuje práva národnostných menšín, avšak bez taxatívneho menovania toho, ktoré národnosti do tohto rámca spadajú.⁹ Zákony z tohto obdobia však špecificky menovali osobitné práva niektorých jazykových menšín v Československu. Spravidla išlo o **maďarskú, nemeckú, poľskú a ruskú (maloruskú¹⁰)** menšinu.¹¹ Zaujímavý je terminologický posun od kategórie Rusínov k ruskej resp. maloruskej kategorizácii.

V roku **1921** sa konalo ďalšie, už regulárne sčítanie obyvateľstva. Na označenie národnosti sa už použila jednotná kolónka. Dôležité je však, že z nej boli do štatistík vyextrahované (okrem československej majority) **maďarská, nemecká, ruská**, a prvýkrát aj **židovská** národnosť. Osoby inej národnosti boli uvedené v spoločnej kategórii, pričom sprievodný lexikón špecifikoval ich typ (najčastejšie cigánska a poľská, ale aj rumunská národnosť). Na území Česka bola v extrahovaných dátach uvedená aj **poľská** národnosť. Rovnako sa postupovalo aj v prípade sčítania v roku 1930.¹²

Obdobie Slovenského štátu (1938-1945)

Po vzniku prvej Slovenskej republiky vykonal nový štát hneď v roku **1938** mimoriadne sčítanie. Ako osobitné národnosti boli vykazovaná **cigánska, česká, maďarská, nemecká, poľská, rusínska** (opäť v tomto uvedení) a **židovská**.¹³ Osobitné uvedenie cigánskej národnosti nemáme vnímať ako posilnenie právneho štatútu tejto skupiny, práve naopak, ako problematizáciu jej prítomnosti v obciach SR. Zaujímavosťou je aj

⁹ Zákon ze dne 29. února 1920, kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky.

https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html

¹⁰ Ide o synonymum na pomenovanie Ukrajincov.

¹¹ Vid' napr. Zákon č. 325/1920 Sb. ze dne 15. dubna 1920 o jednacím řádu poslanecké sněmovny Národního shromáždění. <https://www.aspi.sk/products/lawText/1/1906/0/2/zakon-c-325-1920-sb-o-jednacim-radu-poslanecke-snemovny-narodniho-shromazdeni/zakon-c-325-1920-sb-o-jednacim-radu-poslanecke-snemovny-narodniho-shromazdeni>

¹² Šprocha, B. a Tišliar, P. (2009). *Lexikóny obcí pre územie Slovenska I*. Bratislava: INFOSTAT.

<https://www.infostat.sk/vdc/pdf/LexikonSlovenska.pdf>

¹³ Ibid.

osobitné vykazovanie skupiny Čechov, ktorí sa – vzhľadom na zmenené postavenie tejto skupiny – prvýkrát vo vykazovaní objavili ako skupina osobitná od Slovákov.

Nová ústava z roku **1939** nedefinovala špecifické národnostné menšiny, avšak bez taxatívneho menovania vytvorila kategóriu „národnostné skupiny, ktoré sa na území Slovenska udomácnili“ (§ 93), ktoré mali právo vytvoriť kultúrne a politické organizácie.¹⁴

V roku **1940** sa vykonalo nové sčítanie obyvateľstva. Národnostné kategórie zostali podobne definované, a teda vykazovali sa **cigánska, česká, maďarská, nemecká, rusínska a židovská** národnosť. V prípade Rusínov došlo k terminologickému kolísaniu: údaje boli pôvodne zbierané za ruskú národnosť, avšak v procese vyhodnotenia údajov prešli dáta interpretačne do kategórie rusínskej národnosti (pričom sa kategória ruská použila iba na cudzincov). Poľská národnosť v tomto sčítaní nebola osobitne vykazovaná.¹⁵

Povojnové Československo (1945 – 1989)

Po znovuvytvorení Československa po roku **1945** došlo k obdobiu marginalizácie právneho statusu národnostných menšín. Občianstvo kolektívne stratili Maďari aj Nemci, ich veľká časť bola z krajiny deportovaná, pričom Rusíni čelili organizovanému presunu na územie ZSSR v rámci tzv. optácie. Vzťahy s Poľskom zostali na bode mrazu kvôli nedoriešeným teritoriálnym požiadavkám. Situácia sa postupne znormalizovala až po roku **1948**.¹⁶ Ústava z toho roku o národnostných menšinách ani nehovorí.¹⁷

¹⁴ Ústavný zákon č. 185/1939 zo dňa 21. júla 1939 o ústave Slovenskej republiky.

<https://www.upn.gov.sk/data/pdf/ustava1939.pdf>

¹⁵ Šprocha, B. a Tišliar, P. (2016). *Demografický obraz Slovenska v rokoch 1938 – 1945*.

<https://www.infostat.sk/vdc/pdf/obrazslovenska.pdf>

¹⁶ Napr. Smlouva č. 154/1947 Sb. o přátelství a vzájemné pomoci mezi Československou republikou a republikou Polskou. <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1947-154>

¹⁷ Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. ze dne 9. května 1948. Ústava Československé republiky. https://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1948.html

Sčítanie obyvateľstva v roku **1950** kategorizovalo vykazované národnosti na Slovensku nasledovne: **maďarská, nemecká, poľská a ruská** (opäť v tomto uvedení). Ostatné skupiny sa vykazovali v kategórii „iná národnosť“. Zaujímavosťou je, že po roku 1938 sa česká národnosť stále vykazovala osobitne, aj keď českú komunitu v tomto období už nemôžeme považovať za menšinu v rámci krajiny. Po vojne však cigánska a židovská komunita stratili svoj status štatisticky vykazovanej národnostnej menšiny.¹⁸ Sčítanie v roku **1960** menilo okruh sledovaných národností iba minimálne, zmenou je iba ďalšie premenovanie kategórie pre východoslovenské menšiny, tentokrát na „**ukrajinská a ruská**“. Slovo ukrajinská sa tak vo sčítaní objavilo vôbec prvýkrát.¹⁹

Rok **1960** priniesol aj novú Ústavu Československej socialistickej republiky, a v rámci nej **prvé de jure** uznanie menšín: „Občanom **maďarskej, ukrajinskej a poľskej** národnosti zabezpečuje štát všetky možnosti a prostriedky na vzdelanie v materinskom jazyku a na kultúrny rozvoj“ (Čl. 25).²⁰ Ide o dôležitý míľnik vo vývoji menšinových práv na Slovensku. Nadalej však zostalo nedefinované, podľa akých kritérií dochádza k vyzdvihnutiu špecificky týchto skupín. Upozorňujeme aj na to, že v zozname menšín prvýkrát – a účelovo – nefiguruje nemecká komunita.

V roku **1968** sa počas Pražskej jari schválil nový Ústavný zákon o postavení národností v Československej socialistickej republike (144/1968). Došlo k opätovnému taxatívne vymenovaniu uznaných národností, a to s pridaním nemeckej a explicitným menovaním rusínskej: „Občanom **maďarskej, nemeckej, poľskej a ukrajinskej (rusínskej)**

¹⁸ Gyurgyík, L. (2021). *Szlovákia lakosságának községsoros nemzetiségi és felekezeti összetétele az 1950. évi népszámlálás adatai alapján*. Šamorín: Fórum Kisebbségkutató Intézet.

¹⁹ Československé sčítání lidu 1961. Pramenné dílo. <https://csu.gov.cz/pramenne-dilo-1961>

²⁰ Ústavný zákon č. 100/1960 Zb. z 11. júla 1960. Ústava Československej socialistickej republiky. <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1960/100/19690101.html>

národnosti sa v rozsahu primeranom záujmom ich národného rozvoja a za podmienok ustanovených zákonmi zabezpečuje..." (Čl. 3).²¹

Sčítanie obyvateľstva v roku **1970** pracovalo so štruktúrou, ktorá vyplývala aj z nového ústavného zákona. Vykazovali sa **maďarská, nemecká, poľská, a ukrajinská (rusínska)** národnosť, s osobitným vykazovaním Čechov a Slovákov. Sčítanie v roku **1980** malo rovnakú štruktúru.²²

Obdobie od Nežnej revolúcie do vstupu Slovenska do EÚ (1989-2004)

V roku 1989, po Nežnej revolúcii, ČSR postupne zmenilo svoju legislatívu smerujúcu k podpore menšín. Ústavný zákon č. 144/1968 bol v roku **1991** zrušený a dodnes nebol priamo nahradený. Nová ústava definovala národnostné menšiny iba rámcovo, bez taxatívneho menovania menšín (Čl. 23 a 24).²³ Znamenalo to opätovnú degradáciu formy uznania národností z *de jure* na *de facto* úroveň.

V roku 1991 sa konalo aj sčítanie obyvateľstva. Okrem českej a slovenskej národnosti sa špecificky vykazovali aj **maďarská, moravská, nemecká,²⁴ poľská, rómska, rusínska, sliezka a ukrajinská** národnosť. Osobitnú pozornosť si zaslúži niekoľko z nich.

Rómska národnosť sa do sčítania vrátila po polstoročí (po roku 1940) – v medziobdobí bola kategorizovaná ako sociálna skupina (aj keď anketári sčítaní ich často označovali osobitným znakom ako Rómov bez ich vedomia a súhlasu). Vláda SR prijala v roku 1991

²¹ Ústavný zákon č. 144/1968 Zb. z 27. októbra 1968 o postavení národností v Československej socialistickej republike. <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1968/144/19690101.html>

²² Gyönyör, J. (1989). *Államalkotó nemzetiségek*. Bratislava: Madách.

²³ Ústavný zákon č. 23/1991 Zb. z 9. januára 1991, ktorým sa uvádza Listina základných správ a slobôd

ústavný zákon Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky.

<https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/23/>

²⁴ Nemecká národnosť sa v súvislosti tohto sčítania (dodnes) neobjavuje konzistentne v zdrojových publikáciách, aj keď dáta pre túto národnosť existujú. Preto status tejto komunity v súvislosti daného sčítania môžeme chápať ako mierne sporný.

koncepčný dokument k uznaniu Rómov ako národnostnej menšiny,²⁵ výsledkom čoho boli zaradení aj do tohto sčítania, a to už pod moderným názvom rómska národnosť.

Dôležitým faktom bolo aj oddelenie rusínskej a ukrajinskej národnosti, čo bolo v súlade s koncepciou rusínskych aktivistov. Alternatívnu koncepciu tzv. Rusínov-Ukrajincov, teda spoločne vykazovanej skupiny, presadzovali najmä aktivisti z ukrajinskej komunity, avšak táto napokon nebola akceptovaná.

Po tretie, sčítanie v roku 1991 prvýkrát vykazovalo (v Česku aj na Slovensku) osobitne moravskú aj sliezsku národnosť. Avšak už z pramennej publikácie zo sčítania je jasné, že sa rátalo s koncepčným sústredením týchto dvoch skupín do kategórie českej národnosti.²⁶

V roku **1999** – po vzniku samostatnej Slovenskej republiky – došlo k ďalšiemu významnému kroku *de facto* uznania menšín na Slovensku. Vláda svojim uznesením vytvorila menšinový participatívny orgán – **Radu vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny**. Zastúpenie menšín bolo zabezpečené formou kooptácie menšinových organizácií do rady, a to za **bulharskú, českú, chorvátsku, maďarskú, moravskú, nemeckú, poľskú, rómsku, rusínsku, ukrajinskú a židovskú** národnostnú menšinu.²⁷ V rovnakom roku deklarovalo Slovensko smerom na Radu Európu *de facto* existenciu práve týchto 11 národnostných menšín, a „žiadnej ďalšej“.²⁸

²⁵ Príloha k uzneseniu vlády SR č. 153/1991. Zásady vládnej politiky Slovenskej republiky k Rómom.

<https://web.archive.org/web/20200110094838/http://www.romainstitute.sk/files/files/129.pdf>

²⁶ Sčítání lidu, domů a bytů 1991. Pramenné dílo. https://csu.gov.cz/docs/107516/19ad0306-1b27-9073-abd5-0858d41d8743/2501_I_4.pdf?version=1.0

²⁷ Uznesenie vlády č. 292/1999 k návrhu na zriadenie Rady vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny. https://www.vlada.gov.sk/uznesenia/1999/0414/uz_0292_1999.html

²⁸ „V súčasnosti v legislatíve SR neexistuje právna definícia národnostnej menšiny. Rovnako neexistuje žiadny formálny systém oficiálneho uznania národnostných menšín. Existencia národnostných menšín sa odvíja od základných individuálnych práv osôb patriacich k národnostným menšinám zakotvených v Ústave SR, v ostatných relevantných domácich zákonoch a medzinárodných právnych predpisoch. Oficiálne štatistiky (v SR sa demografickými štatistikami oficiálne zaoberá Štatistický úrad Slovenskej republiky) pri príležitostiach sčítania ľudu ukazujú, že v súčasnosti v SR existuje dovedna 11 národnostných menšín, ktorých prehľad

Do doterajšieho zoznamu tak pribudlo niekoľko nových menšín. Česká menšina sa po roku 1993 stala naozajstnou etnickou menšinou na území Slovenska, a začala byť tak vnímaná aj zo strany štátu. Do zákonov sa dostali aj osobitné práva pre túto skupinu.²⁹

Vláda sa rozhodla uznať moravskú menšinu ako osobitnú skupinu (v nesúlade s interpretáciou z roku 1991). Nasledoval formálny protest so strany českej vlády,³⁰ ale moravská menšina zostala zachovaná v rámci Rady vlády. Zaujímavosťou je aj „zánik“ osobitnej skupiny sliezskej; z komunikácie s Radou Európy vyplýva, že – aspoň spočiatku – bola táto skupina koncepčne subsumovaná do moravskej menšiny.³¹

Vláda sa v roku 1999 rozhodla uznať aj tri ďalšie menšiny – bulharskú, chorvátsku a židovskú. Vo všetkých troch prípadoch išlo o etablované skupiny na území Slovenska s vlastnými menšinovými organizáciami. Židovská menšina mala históriu *štatistického* uznania zo strany štátu v období 1921-1940. Chorvátska menšina mala, ako jediná z trojice, aj sídla s výrazným zastúpením tejto komunity. Najmenej početná a najmenej etablovaná z tejto skupiny je bulharská menšina, jej štatút oficiálnej národnosti bol preto v nasledujúcich rokoch problematizovaný.³²

je v nasledujúcej tabuľke. Okrem týchto národnostných menšín nie je na Slovenku žiadna iná pôvodná etnická skupina alebo národnostná menšina.“ Správa o implementácii Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu Národnostných menšín v Slovenskej republike. <https://www.mzv.sk/documents/10182/2905492/200115+Spr%C3%A1va+o+implement%C3%A1cii+R%C3%A1mcov%C3%A9ho+dohovoru+Rady+Eur%C3%B3py+na+ochranu+n%C3%A1rodnostn%C3%BDch+men%C5%A1%C3%ADn+v+Slovenskej+republike>

²⁹ Beláková, J. (2024). *Český jazyk na Slovensku - Poznatky z praxe práce s jazykom susedného štátu po rozdelení krajiny*. Bratislava: Inštitút Mateja Bela.

<https://www.institutmatejabela.sk/post/anal%C3%BDza-%C4%8Desk%C3%BD-jazyk-na-slovensku-poznatky-z-praxe-pr%C3%A1ce-s-jazykom-susedn%C3%A9ho-%C5%A1t%C3%A1tu-po-rozdelen%C3%AD-kr>

³⁰ List Petra Uhla zo dňa 26.7.2000.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/16/Dopis_9746_00_zlp.pdf

³¹ Pri interpretácii dát zo sčítaní obyvateľstva Slovensko uviedlo kategóriu „moravská, sliezska“. Vid' Správa o implementácii Rámcového dohovoru Rady Európy na ochranu národnostných menšín v Slovenskej republike, str. 7.

³² Vid' napr. Maroszová, B. (2000). „Moravia na Slovensku sú rozhorčení, chýbajú na sčítacích hárkoch“. *Sme*, 6.7. 2000. <https://korzar.sme.sk/c/4719054/moravia-na-slovensku-su-rozhorceni-chybaju-na-scitacich-harkoch.html>

V roku 1999 vyšiel aj zoznam obcí, kde sa mohla uplatniť oficiálna úradná dvojjazyčnosť podľa výsledkov sčítania z roku 1991. Zoznam obsahoval obce maďarskej, nemeckej, rómskej, rusínskej a ukrajinskej národnosti, kde bolo zastúpenie týchto komunit vyššie, ako 20 %.³³

V roku **2001** došlo k ďalšiemu sčítaniu obyvateľstva. Na sčítacom hárku sa však – napriek protestom niektorých menšín – objavilo iba päť „ústredne ponúknutých“ menšín: **česká, maďarská, rómska, rusínska a ukrajinská**. Ostatné národnosti museli respondenti dopísať do kategórie „iná“.³⁴ Výsledky sa však následne vykazovali pre všetky uznané národnostné menšiny.

Najnovšie dejiny (2004-2025)

Po roku **2005** došlo k uznaniu niekoľkých ďalších národnostných menšín. Keďže dodnes neexistuje zákon o právnom postavení národnostných menšín, ktorý by perspektívne mohol určiť presné súvislosti a podmienky uznania týchto menšín, všetky tieto uznania sa konali v osobitnom procese, a to formou uznesenia vlády na báze požiadavky danej menšiny. **Ruská** menšina bola uznaná v roku 2005 a to formou zmeny štatútu Rady vlády. Stanovisko priložila Slovenská akadémia vied (SAV) deklaruje, že ruská menšina nie je autochtónna (domorodá), avšak jej početnosť rastie, preto jej uznanie je „odôvodnené“.³⁵ V roku **2010** nasledovalo uznanie **srbskej** menšiny, rovnakým

³³ Nariadenie Vlády Slovenskej republiky Slovenskej republiky č. 221/1999 Z. z. z 25. augusta 1999, ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva. https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1999/221/vyhlasene_znenie.html

³⁴ Vzor tlačiva: <https://unstats.un.org/unsd/demographic/sources/census/quest/SVK2001sk.pdf>

³⁵ Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 410 z 31. mája 2005 k návrhu na zmenu štatútu Rady vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny. <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/13504>

spôsobom. Stanovisko SAV konštatovalo početnosť a históriu podobnú ako v prípade ostatných, už uznaných balkánskych menšín.³⁶

Sčítanie v roku **2011** sledovalo tento rozšírený zoznam národnostných menšín. Na rozdiel od roku 2001 už boli ponúknuté na označenie všetky (13) uznané národnostné menšiny Slovenska, vrátane novo uznanej ruskej a srbskej menšiny.³⁷

V rovnakom roku došlo k administratívnej zmene v prípade menšinového poradného orgánu vlády. Bola zrušená doterajšia Rada vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny, naopak bola vytvorená širšie koncipovaná Rada vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny. V rámci nej následne vznikol **Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny**, participácia menšín sa posunula na túto, štatutárne nižšiu úroveň. Štatút výboru už nemenoval kooptované menšinové organizácie, ale priamo menšiny, pričom ich zástupcov mali voliť registrované menšinové neziskové organizácie. Počet zástupcov jednotlivých menšín bol určený veľkosťou danej skupiny. Okruh *de facto* uznaných menšín sa touto organizačnou rošádou nezmenil.³⁸

V roku 2011 došlo aj k vytvoreniu osobitnej kategórie zákonom uznaného **menšinového jazyka**, a to zmenou zákona o jazyku národnostných menšín. Uznané boli bulharský, český, chorvátsky, maďarský, nemecký, poľský, rómsky, rusínsky a ukrajinský jazyk. Uznaným jazykom nedisponovali moravská, ruská, srbská a židovská komunita.³⁹

V roku **2017** došlo k prvému taxatívne – aj keď nepriamemu – vymenovaniu uznaných menšín na Slovensku v zákone, a to v zákone o Fonde na podpore kultúry

³⁶ Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 91 z 3. februára 2010 k návrhu na zmenu štatútu Rady vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

<https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/3109>

³⁷ Vzor tlačiva: https://web.archive.org/web/20240420121844/https://scitanie2011.sk/wp-content/uploads/vyplneny_vzor_tlaciva-udaje_o_obyvatelovi.pdf

³⁸ Štatút Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny. https://www.narodnostnemensiny.vlada.gov.sk/site/assets/files/3554/statut_vnmes_konsolidovane_znenie.pdf

³⁹ Zákon č. 184/1999 Z. z. z 10. júla 1999 o používaní jazykov národnostných menšín. <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/1999/184/20110701.html>

národnostných menšín. Všetky uznané menšiny – aj keď takto špecificky pomenované nie sú – sa nachádzajú v § 7 aj § 22.⁴⁰

Pred sčítaním v roku **2021** sa štát rozhodol zmeniť metodiku evidovania národnosti obyvateľstva. Došlo k zavedeniu možnosti značiť dve národnosti v sčítaní,⁴¹ pričom odpovede na obe otázky týkajúce sa národnosti sa mali zrátať jednoduchým spočítaním.⁴² V sčítaní, ktoré sa vykonalo prevažne formou online dotazníkov, boli respondentom v predpripravenom zozname ponúknuté nielen uznané národnostné menšiny, ale aj niektoré ďalšie relevantné, počtom väčšie národnosti na Slovensku (ako vietnamská, rumunská, ale aj sliezka). Rolovací zoznam menšín bol usporiadaný podľa veľkosti národnostnej skupiny, a okrem ponúknutých sa dala dopísať aj „iná národnosť“.

V roku **2023** došlo k uznaniu ďalšej národnostnej komunity, ide o **vietnamskú** menšinu. Ich žiadosť spracovala Rada vlády, a po kladnom stanovisku SAV vláda pristúpila k schváleniu iniciatívy. Novinkou procesu bolo explicitné uznanie menšiny zo strany štátu: vláda „uznáva vietnamskú komunitu žijúcu v Slovenskej republike za národnostnú menšinu“.⁴³ Ide o posun zvyklostí, keďže v prípade predtým uznanej ruskej a srbskej menšiny sa formálne deklarovalo iba zahrnutie organizácií týchto menšín do Rady vlády. Je dôležité poukázať aj na fakt, že v prípade Vietnamcov ide o uznanie prvej tzv. novej národnostnej menšiny na Slovensku.⁴⁴

⁴⁰ Zákon č. 138/2017 Z. z. z 10. mája 2017 o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín a o zmene a doplnení niektorých zákonov. <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/138/>

⁴¹ Metodika sčítania obyvateľov z hľadiska ich príslušnosti k národnosti alebo etniku so zreteľom na materinský jazyk. https://2b4638d1-f6c4-4116-b5ca-7413027fb834.usrfiles.com/ugd/2b4638_0ed6bd65e32c4f9c9e49fdefcb205f40.pdf

⁴² Interpretácia výsledkov zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov 2021 týkajúcich sa národnosti a ďalšej národnosti obyvateľov. https://2b4638d1-f6c4-4116-b5ca-7413027fb834.usrfiles.com/ugd/2b4638_3ef11816b89d4e0ab5b2fc60db1f61b7.pdf

⁴³ Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 287 zo 7. júna 2023 k návrhu na uznanie vietnamskej komunity žijúcej v Slovenskej republike za národnostnú menšinu. <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/28132/1>

⁴⁴ Sliepková, P. (2022). *Vietnamská komunita. Nová menšina na Slovensku*. Bratislava: Inštitút Mateja Bela. <https://www.institutmatejabela.sk/post/vietnamsk%C3%A1-komunita-nov%C3%A1-men%C5%A1ina-na-slovensku>

V **2025** došlo k ďalšej zmene v poradnom orgáne vlády. Po vyše dekáde sa opäť vykreeovala osobitná Rada vlády pre národnostné menšiny, naopak sa rozpustil doterajší Výbor. Členmi tohto orgánu sú naďalej volení zástupcovia národnostných menšín, už aj s prítomnosťou zástupcu Vietnamcov.⁴⁵

Doteraz poslednou zmenou je uznanie **goralskej** menšiny. Iniciatíva vychádzala od goralských aktivistov, zobrala ju na vedomie aj nová Rada vlády, avšak bez stanoviska SAV. V dôvodovej správe sa odvoláva na početnosť komunity podľa sčítania obyvateľstva z roku 2021 (5273) a to napriek tomu, že občania museli slovo „goralská“ dopísať do hárku v kategórii „iná národnosť“. Formulácia uznesenia vlády je podobná k tej použitej v prípade vietnamskej komunity, dochádza k explicitnému uznaniu danej menšiny zo strany vlády.⁴⁶

Odporúčania

1. Odporúčame Vláde SR **schváliť zákon o právnom postavení národnostných menšín**, ktorý by systematicky menoval podmienky a postupy uznania štatútu národnostných menšín pre etnické skupiny žijúce na Slovensku.
2. Aj v prípade, ak schválenie takéhoto zákona nebude možné, odporúčame **prijatť metodické usmernenie k uznaniu národnostných menšín** v rozsahu určenia podmienok a postupov v prípade uznania štatútu národnostných menšín. Usmernenie má obsahovať aj dnešný zoznam uznaných národnostných menšín s deklaráciou ich rovnoprávnosti napriek rôznym spôsobom uznania.

Autor: Ábel Ravasz

⁴⁵ Štatút Rady vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny.
https://web.archive.org/web/20240420121844/https://scitanie2011.sk/wp-content/uploads/vyplneny_vzor_tlaciva-udaje_o_obyvatelovi.pdf

⁴⁶ Uznesenie Vlády Slovenskej republiky č. 37 z 29. januára 2025 k návrhu na uznanie goralskej komunity žijúcej v Slovenskej republike za národnostnú menšinu.
<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/30397/1>

Príloha. Schematická história uznania národnostných menšín na Slovensku

Obdobie/ Národnosť	1919- 1938	1938- 1945	1945- 1960	1960- 1989	1989- 2004	2004- 2025
Bulharská ^a	neutrálna	neutrálna	neutrálna	neutrálna	de facto	de facto
Česká ^b	národ	národ	de facto	národ	de facto	de facto
Goralská ^c	nie	nie	nie	nie	neutrálna	de jure
Chorvátska ^d	neutrálna	neutrálna	neutrálna	neutrálna	de facto	de facto
Maďarská ^e	de facto	de facto	de facto	de jure	de facto	de facto
Moravská ^f	nie	nie	nie	nie	de facto	de facto
Nemecká ^g	de facto	de facto	de facto	de jure	de facto	de facto
Poľská ^h	de facto	neutrálna	de facto	de jure	de facto	de facto
Rómska ⁱ	neutrálna	de facto	nie	nie	de jure	de jure
Rusínska ^j	nie	de facto	nie	nie	de facto	de facto
Ruská ^k	de facto	neutrálna	de facto	neutrálna	neutrálna	de facto
Sliezská ^l	nie	nie	nie	nie	de facto	neutrálna
Srbská ^m	neutrálna	neutrálna	neutrálna	neutrálna	neutrálna	de facto
Ukrajinská ⁿ	nie	nie	de facto	de jure	de facto	de facto
Vietnamská ^o	nie	nie	nie	neutrálna	neutrálna	de jure
Židovská ^p	de facto	de facto	nie	nie	de facto	de facto

^a Neformálne uznanie v roku 1999 zaradením zástupcu do Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

^b V období Slovenského štátu a potom od roku 1993 neformálne uznaná ako národnostná menšina. Po roku 1993 so špecifickými osobitnými právami.

^c Tradične vnímaná ako etnografická skupina. V roku 2021 hromadne dopísaná do sčítania ako „iná národnosť“, v roku 2025 de jure uznaná vládou SR.

^d Spočiatku vnímaná ako súčasť „srbochorvátskej“ národnosti. Neformálne uznanie v roku 1999 zaradením zástupcu do Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

^e Menšina tradične uznaná na území Slovenska. Medzi rokmi 1945 a 1948 zástupcovia menšiny kolektívne zbavení občianstva. V ústave z roku 1960 a ústavnom zákone 1968 de jure uznaná ako národnostná menšina.

^f Tradične vnímaná ako etnografická skupina. V roku 1991 uvedená v sčítaní ako osobitná národnosť. V roku 1999 neformálne uznanie zaradením zástupcu do Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny, a to napriek zmenenej praxi Českej republiky (kde bol status tejto skupiny zdegradovaný).

^g Menšina tradične uznaná na území Slovenska. Medzi rokmi 1945 a 1948 zástupcovia menšiny kolektívne zbavení občianstva. V ústave z roku 1960 uznaná nebola, avšak v ústavnom zákone 1968 už de jure uznaná ako národnostná menšina.

^h Menšina tradične uznaná najmä na území Česka, avšak čiastočne vykazovaná aj na Slovensku. V ústave z roku 1960 a ústavnom zákone 1968 de jure uznaná ako národnostná menšina.

ⁱ Pred rokom 1971 poznaná ako cigánska menšina. Do roku 1938 v kategórii „iných menšín“, počas Slovenského štátu aj osobitne vykazovaná. Po 1945 vnímaná ako sociálna skupina. Po roku 1991 získala oficiálny štatút národnostnej menšiny po schválení novej vládnej koncepcie.

^j V roku 1919 sa objavila v sčítaní, ale neskôr konceptualizovaná ako „ruská“ a „maloruská“ menšina. V rokoch Slovenského štátu vykazovaná ako osobitná menšina. Po roku 1945 najprv

evidovaná ako „ruská“, neskôr ako „ukrajinská (rusínska)“ komunita. Osobitne evidovaná po roku 1991, neformálne uznanie v roku 1999 zaradením zástupcu do Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

^k Do roku 1960 kolísajúci význam medzi koncepciami modernej ruskej národnosti a rusínskej a ukrajinskej národnosti. V roku 1921 formulácia „ruská a maloruská“ menšina. V sčítaní v roku 1940 sa zbierali dáta za „ruskú“ národnosť, avšak boli interpretované ako „rusínska“ národnosť. V sčítaní v roku 1960 „ukrajinská a ruská“ národnosť. Po roku 1960 už používaná ako úzko koncipovaná kategória modernej ruskej národnosti. V roku 2005 neformálne uznanie zaradením zástupcu do Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

^l Tradične vnímaná ako etnografická skupina. V roku 1991 uvedená v sčítaní, ako osobitná národnosť. Následne však už táto skupina nebola interpretovaná ako osobitná národnosť, vo vykazovaní smerom k Rade Európy v roku 1999 sa objavili spolu s moravskou menšinou. Skupina v roku 1999 nezaradená do Rady vlády, od roku 2001 už vykazovaná iba ako „iná menšina“.

^m Spočiatku vnímaná ako súčasť „srbochorvátskej“ národnosti. Neformálne uznanie v roku 2010 zaradením zástupcu do Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

ⁿ Príslušníci modernej ukrajinskej národnosti boli do roku 1950 koncipovaní v rámci rusínskej, ruskej príp. maloruskej národnosti. V sčítaní roku 1960 „ukrajinská a ruská“ národnosť. Národnosť oficiálne uznaná v ústave z roku 1960 ako „ukrajinská“, a ústavnom zákone z roku 1968 ako „ukrajinská (rusínska)“ národnosť. Po roku 1991 de facto štatistické oddelenie od Rusínov, Neformálne uznanie v roku 1999 zaradením zástupcu do Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny.

^o Menšina, ktorá nepatrí medzi tradičné na území Slovenska. Po ich príchode na územie krajiny v druhej polovici 20. storočia vykazovaní ako „iná menšina“. V roku 2023 formálne uznaní Vládou SR ako národnostná menšina.

^p Etnoreligiózna skupina, ktorá bola medzi rokmi 1921 a 1945 štatisticky vykazovaná ako osobitná národnostná skupina. Neformálne uznanie až po roku 1999 zaradením zástupcu do Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny.